

Ok, majd holnap átgondolom!

Az Y – Z generációk és a pénzügyek kezelése...

X, Y, Z – a szociálpszichológiában és a szociológiában különböző mikrogenerációk jelölésére szolgálnak. Az 1962 és 1979 közöttiek az X, a 1982-1994-ösök az Y, az 1995 után születettek pedig már a Z generáció tagjai. A betűkkel jelölt generációk előtti utolsó generáció a hajdani „nagygeneráció”, a második világháború utáni baby boom idején, 1946 és 1962 között születettek, amely korcsoport tagjai mostanában érik el a nyugdíjkorhatárt, a náluk is idősebbek pedig a „veterán” vagy „építő” generáció tagjai. A legfontosabb különbség a generációk között azonban az étellel szembeni attitűdben, a korai szocializációban és az emberi kapcsolattartásban rejtezik, mert most olyan átmeneti időszakot élünk, melyben a megszokott offline élet mellé simult az online tér. Igazán éles határ tehát a digitális és a nem digitális generációk között húzódik – máshogy szocializálódtak, más volt a gyerekkoruk, más az értékrendjük, de ennek következtében eltérő lesz a pénzügyek kezelésének képessége is. Az idősebb generáció „lassabb” életet élt, a funkcionális vásárlást preferálta, a takarékoság és a beosztás a családi kultúra része volt. A „megveszem, mert megtetszett” attitűd a fogyasztói társadalom működésével jelent meg és nem kevés nehézséget okoz a fiatal generációk pénzügyi tudatosságának kialakulásában. Megjelenik a „túlköltés”, miközben a jövő tekintetében például a Magyar Ifjúság kutatás alapján az anyagi létfenntartás nehézségei dominálnak az ifjúság legégetőbb problémáit rangsoroló kérdéssorban, a fiatalokat a bizonytalan, kilátástalan jövő aggasztja, és komoly félelemforrás a létbizonytalanság.

Carpe diem és mamahotel

Az idősebb generációk olykor szorongással szemlélik azt az életelvet, mely az Infomációs Korral és a fogyasztói társadalommal érkezett. Meyrowitz szerint a gyerekek egyre felnőttzerűbbé, a felnőttek egyre gyerekesebbé válnak, a kortalan stílus, az összerosódó énmegjelenítés irányába mozdul el a fejlődés. A naptári kor már nem feltétlenül egyezik meg a személyes életkorral, a vágy a fiatalságra felülírja a realitást. Az idő szorongást kelt és nem megbecsülést, ami egyet jelent azzal, hogy az élet szenzitív élményét a rohanás és a verseny jellemzi. Olyan félelem ez, amit a fogyasztói társadalom teremtett, melyben az emberek a tudatos figyelem vagy kívülállás eszközének hiánya következtében kényszerpályán mozognak. Ezért hajszolunk mindent, ami azonnal elérhető. A „kis luxus” megteremtése

olyan vágy, ami a folyamatos kínálat csábítása következtében elérhetőnek látszik. Ám eközben a realitás az, hogy a pénzügyi tudatosság nem maradhat el az élet hétköznapjaiban. A fiatal generációk olyan korban élnek, amikor az életművészet és az örömszerzés napi rutinná vált, nyilván nem véletlenül. A Carpe diem ars poeticájában egyesül a „megérdelem és a nincs időm” fogalma, és költésre ösztönöz.

A felnőtté válás

Ahogy a Cofidis felméréséből is látjuk, a 35 éven aluliak többsége kifejezetten nehezebbnek ítéli meg saját és generációja felnőtté válását szülei és az előző generációkhoz képest. Ha nehéz is volt, mára már a többségük független – legalábbis anyagi értelemben: közel kétharmaduk állítja magáról, hogy nem támaszkodik anyagilag a szülőkre.

Az Információs Korban megismertük a kapunyitási pánik kifejezést és a halasztott gyerekkor jelenségét. Ma a digitális generációk egy valós idejű munkaerő-piaci versenyben kell, hogy részt vegyenek, ami egyáltalán nem könnyű. Akinek kudarcai vannak az elhelyezkedésben, azt élheti át, hogy a felnőtt életében egyszer csak elkezd repedezni az a páncél, amely az énjét védte, és ha még több visszautasítást kap, be is szakad ez a páncél. Mert a „még mindig nincs semmi” a világtól egy olyan üzenet, hogy „helló, te nem kellesz”. Ezt nem egyszerű feldolgozni, mindenképpen lesz valamilyen érzelmi következménye.

Vannak olyan amerikai kutatók, akik azt mondják, hogy a munkanélküli fiatalok megtanulták élvezni a dolgot: oké, akkor meghosszabbítom a szabadságomat két-három-négy évvel. Amíg van pénze, vagy tud szerezni, addig költi. De ez az érzelmi helyzet közben persze erőteljes szorongással járhat, mert közben a jövő tervezését folytatni kellene, az spontán nem mindig alakul jól, igényli a tudatosságot.

Sokan járnak abban a cipőben, ami egyfajta „bolyongás” az életcélok között. Adott egy pályakezdő, akinek van diplomája, tud idegen nyelveken, most jött vissza az Erasmusról, elvileg tehát jól néz ki az élete, mégis otthon ül, és az asszisztensi állásokat nézegeti – ez sok esetben tipikusan azoknak az embereknek a munkaköre, akik még nem tudják, merre tovább. Ilyen helyzetben – érthető módon – egy szülő azt gondolja, hogy ha nincs „A” munka, akkor keresni kell egy „B”-t, és csinálni kell azt, mert dolgozni kell valamit. Próbál segíteni a gyerekének, de ha ő már lejjebb is tenné átmenetileg a léceket, a friss diplomás gyereke – mindegy, milyen szakos – azt fogja válaszolni, hogy ne már, én nem megyek.

Az X generációs szülő egy hónap múlva már ott sütné a krumplit ahol lehet, mert más értékrendje van, úgy gondolkodik, hogy pénzt kell keresni, mert a családot el kell tartani. Az Y generáció – a Z és előrejelzések szerint majd az alfa is – inkább kivár. Akár másfél-két évet

is. Az X generáció dolgozni akar, az Y már személyes karriert építeni, a Z pedig sikert szeretne. Ez a fajta munkával szembeni attitűd az Y és a Z generációnál lélektani szempontból infantilisabbnak látszik, mint a szülők fiatalkorában megszokott volt: miközben felnőtt életelveket hangoztatva nem vállalnak el egy értéksökkentnek tartott munkát, fenntartják a gyerekpozíciójukat a családban, olykor el kell őket tartani. Ezt a szülők nagyon nehezen tudják elfogadni, számukra a felnőtté válást jelentett annak idején. Egyébként paradox módon, a fiatal generációk sok mindent nagyon jól látnak. Jó munkát szeretnének, elfogadó környezetet, normális fizetést és munkaidőt, egyensúlyban szeretnék tartani a munkát és a magánéletet. Ezek mind fontos és jó elvek, ugyanakkor az Y-ok és a Z-k az ide vezető utat megpróbálják lerövidíteni. A kutatások nagy része ma azt állapítja meg, hogy csökkent az erőfeszítések szeretete és a kitartás nem szívesen vállalt érzelmi élmény, pedig ma egy sokkal keményebb világban kell, hogy helytálljanak, mint annak idején a felnőtteknek. Mindannyian elfogadtuk, hogy a fogyasztói társadalom és az Információs Kor együttesen komoly versenyt diktál, amiben nem nagyon lehet lemaradni, mert az a kimaradással fenyeget.

Harc az önállóságért

A mai diákok – tulajdonképpen bármely iskolatípusban – egyre inkább azt látják, hogy a verseny kiélezett. Ahogy az Y generáció tagjai már harcolnak a munkahelyeiken a jogaikért és a státuszukért, úgy látjuk, hogy az életkorhatár lecsúszott ezen a téren is a középiskola kezdetéig. A mai Z generáció valóban olyan érzelmi közegben él, ami a kíméletlenséget, az érdekvezéreltséget és a kölcsönösség – baráti kapcsolatok átmeneti feladásával megszerezhető eredményeket jutalmazza. A szülők és a tanárok is – sok esetben valóban jószándékúan – olyan érzelmi működést várnak el a gyerekektől, amihez megadják az érzelmi muníciót: te vagy a legjobb!, viszont kevésbé támogatják a kudarcot, annak ellenére, hogy saját – múlt századi életükben – kudarcaikkal lehet, hogy naponta szembesülnek. De, amit a „gyerektől” várnának el, az társadalmilag roppant elfogadottnak tűnik: legyen jó, sikeres, és lehetőleg minél hamarabb!

Azt hisszük ugyanis, hogy a pénz tud lelkesíteni, pedig ez nem igaz. Ha az emberek orra előtt úgy húzgálnak egy nagy zsák pénzt, mint az agárversenyeken a műnyulat, egy ideig mindenki szaladgál utána. Aztán már nem, mert kiüresedik az az érzelmi tér, amely eleinte színpompásnak látszott. Azok az emberek, akik ilyen szempont alapján választanak szakmát, egyetemet, szakot, és elhelyezkednek, nem feltétlenül lesznek a legjobbak a szakmájukban, mert érzelmileg nem kielégítő a helyzet, és megjelenhet a gondolat: nem ezt kellett volna

választanom. A másik esetben, sokan ki sem lépnek a munkaerőpiacra, mert szorongások gátolják őket. Ekkor kezdünk kapunyitási pánikról beszélni, mikor a digitális generációs ember rájön, hogy nincs a saját helyén, de nem is ez a baj, hanem az, hogy talán nem is tudja még, hol lenne az ő „helye”.

Nagyon jó dolog, ha az ember harmincéves korára rájön, hogy ő kicsoda mert van valódi önismerete. Amikor valaki pontosan tudja, hogy képes-e erőfeszítésekre, képes-e megbocsátani magának, ha hibázik. Szereti-e a kihívásokat, vagy inkább egész nap a kanapén ülve aggodalmaskodik? Türelmetlen típus vagy képes várni? A felnőtté válás azt jelenti, hogy tudok várni és erőfeszítéseket tenni – nem szabad úgy gondolni magunkra, mint egy készülékre, amit egyszer összeraktak, és az úgy van jól. Minden munkát lehet nagyon jól végezni, és minden munkából át lehet lépni egy másikba.

De a pénzügyek kezelését valójában akkor is tanulási folyamatként kell látnunk, amit gyakorolni kell, tapasztalatokat kell szerezni. Tudni kell a pénzt beosztani, csoportosítani, és úgy gondolni a jövőre, mely pozitív színezetű és reményteli.

Ezt az érzelmi állapotot azonban csak akkor képes bárki megtartani, ha vannak jó élményei önmaga működésével kapcsolatban, ha átérzi, hogy megszerzett jövedelme olyan dolog, amivel bölcsen kell bánnia. Gyerekkorban még természetes az azonnali érzelmi szükségletkielégítés igénye, a felnőtté válás viszont azzal jár, hogy megtanulunk reakcióidőt késleltetni, és így felelős döntést hozni.